

40. ആത്മാപദേശശതകം

- അറിവിലുമേറിയറിഞ്ഞീടുന്നവൻ തന്നെ-
രുവിലുമൊത്തു പുറത്തുമുജ്ജ്വലിക്കും
കരുവിനു കണ്ണുകളുണ്ടുമുള്ളടക്കി
ത്തെരുതെരെ വീണുവണങ്ങിയോതിടേണം. 1
- കരണവുമിന്ദ്രിയവും കളേബരം തൊ-
ട്ടറിയുമനേകജഗത്തുമോർക്കിലെല്ലാം
പരവെളിതന്നിലുയർന്ന ഭാനുമാൻ തൻ
തിരുവുരുവാണു തിരഞ്ഞു തേരിടേണം. 2
- വെളിയിലിരുന്നു വിവർത്തമിങ്ങു കാണം
വെളിമുതലായ വിഭൃതിയഞ്ചുമോർത്താൽ
ജലനിധിതന്നിലുയർന്നിടും തരംഗാ-
വലിയതുപോലെയഭേദമായ് വരേണം. 3
- അറിവുമറിഞ്ഞിടുമർത്ഥവും പുമാൻ ത-
ന്നറിവുമൊരാദിമഹസ്സു മാത്രമാകും;
വിരളത വിട്ടു വിളങ്ങുമമ്മഹത്താ-
മറിവിലമർന്നതു മാത്രമായിടേണം. 4

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഉലകരുണർന്നറങ്ങിയുണർന്നു ചിന്ത ചെയ്യും
പലതുമിതൊക്കെയുമുറ്റു പാർത്തുനിൽക്കും
വിലമതിയാത വിളക്കുദിക്കയും പിൻ-
പൊലികയുമില്ലിതു കണ്ടു പോയിടേണം. 5

ഉണരണമിന്നിയുറങ്ങണം ഭൂജിച്ചി-
ടണമശനം പുണരേണമെന്നിവണ്ണം
അണയുമനേകവികൽപ്പമാകയാലാ-
രണരവതുളളൊരു നിർവ്വീകാരരൂപം? 6

ഉണരരുതിന്നിയുറങ്ങിടാതിരുന്നീ-
ടണമറിവായിതിന്നിന്നയോഗ്യനെന്നാൽ
പ്രണവമുണർന്നു പിറപ്പൊഴിഞ്ഞു വാഴും
മുനിജനസേവയിൽ മുർത്തി നിർത്തിടേണം. 7

ഒളിമുതലാം പഴമഞ്ചുമുണ്ടു നാറും
നളികയിലേറി നയേന മാറിയാടും
കിളികളെയഞ്ചുമരിഞ്ഞു കീഴ്മരിക്കും
വെളിവുരുവേന്തിയകം വിളങ്ങീടേണം. 8

ഇരുപുറവും വരമാറവസ്ഥയെപ്പു-
ത്തൊരു കൊടിവന്നു പടർന്നുയർന്നു മേവും
തരുവിനടിക്കു തപസ്സുചെയ്തു വാഴും

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

നരൻ വരാ നരകം നിനച്ചിടേണം. 9

“ഇരുളിലിരുപ്പവനാർ? ചൊൽക നീ”യെ-
ന്നൊരുവനുരപ്പതു കേട്ടു താനുമേവം
അറിവതിനായവനോടു “നീയുമാരെ”-
ന്നരുളുമിതിൻ പ്രതിവാക്യമേകമാകും. 10

‘അഹമഹ’ മെന്നരുളുന്നതൊക്കെയൊരാ-
യുകിലകമേ പലതല്ലതേകമാകും;
അകല്യമഹന്തയനേകമാകയാലീ
തുകയിലഹവൊരുളും തുടർന്നിടുന്നു. 11

തൊലിയുമെല്ലുമലം ദുരന്തമന്തഃ
കലകളുമേതുമഹന്തയൊന്നു കാൺക!
പൊലിയുമിതന്യ പൊലിഞ്ഞുപൂർണ്ണമാകും
വലിയൊരഹന്ത വരാ വരം തരേണം. 12

ത്രിഗുണമയം തിരുനീറണിഞ്ഞൊരീശ-
ന്നകമലരിട്ടു വണങ്ങിയക്ഷമാറി
സകലമഴിഞ്ഞു തണിഞ്ഞു കേവലത്തിൻ
മഹിമയുമറ്റു മഹസ്സിലാണിടേണം. 13

ത്രിഭുവനസീമ കടന്നു തിങ്ങിവിങ്ങും
 ത്രിപുടി മുടിഞ്ഞു തെളിഞ്ഞിടുന്ന ദീപം
 കപടയതിയ്ക്കു കരസ്ഥമാകുവിലെ-
 ന്നം ഉപനിഷദുക്തിരഹസ്യമോർത്തിടേണം. 14

പരയുടെ പാലുനകർന്ന ഭാഗ്യവാന്മാർ-
 ക്കൊരുപതിനായിരമാണ്ടൊരല്ലനേരം;
 അറിവപരപ്രകൃതിക്കധീനമായാ-
 ലരനൊടിയായിരമാണ്ടുപോലെ തോന്നും. 15

അധികവിശാലമരുപ്രദേശമൊന്നായ്-
 നദിപെരുകുന്നതുപോലെ വന്നു നാദം
 ശ്രുതികളിൽ വീണുതുറക്കുമക്ഷിയെന്നും
 യതമിയലും യതിവര്യനായിടേണം. 16

അഴലെഴുമഞ്ചിതളാർന്നു രണ്ടു തട്ടായ്-
 ചൂഴലുമനാദിവിളക്കു തൂക്കിയാത്മാ
 നിഴലുരുവായെരിയുന്നു നെയ്യുതോ മുൻ-
 പഴുകിയ വാസന, വർത്തി വൃത്തിയത്രേ 17

അഹമിരുള്ളിരുളാകിലന്ധരായ് നാ-
 മഹമഹമെന്നറിയാതിരുന്നിടേണം;
 അറിവതിനാലഹമന്ധകാരമല്ലെ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

നനിവതിനിങ്ങനെയാർക്കുമോതിടേണം. 18

അടിമുടിയറ്റമതുണ്ടിതുണ്ടതുണ്ടെ-
 നനിയിടുമാദിമസത്തയുള്ളതെല്ലാം;
 ജഡമിതു സർവ്വമനിത്യമാം; ജലത്തിൻ-
 വടിവിനെ വിട്ടു തരംബ്ഗമന്യുമാമോ? 19

ഉലകിനു വേറൊരു സത്തയില്ലതുണ്ടെ-
 നലകരുരപ്പതു സർവ്വമൃഹഹീനം;
 ജളനു വിലേശയമെന്നു തോന്നിയാലും
 നലമിയലും മലർമാല നാഗമാമോ? 20

പ്രിയമൊരു ജാതിയിതെൻ പ്രിയം, ത്വദീയ-
 പ്രിയമപര പ്രിയമെന്നനേകമായി
 പ്രിയവിഷയം പ്രതി വന്നിടും ഭ്രമം; തൻ-
 പ്രിയമപരപ്രിയമെന്നറിഞ്ഞിടേണം. 21

പ്രിയമപരന്റെയതെൻപ്രിയം; സ്വകീയ-
 പ്രിയമപരപ്രിയമിപ്രകാരമാകും
 നയമതിനാലെ നരന്നു നന്മ നൽകും
 ക്രിയയപരപ്രിയഹേതുവായ് വരേണം. 22

അപരനുവേണ്ടിയഹർന്നിശം പ്രയത്നം

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

കൃപണത വിട്ടുകൃപാലു ചെയ്തിടുന്നു;
കൃപണനയോമുഖനായിടുന്നു ചെയ്യു-
നപജയകർമ്മമവന്നു വേണ്ടി മാത്രം. 23

അവനിവന്നെന്നറിയുന്നതൊക്കെയോർത്താ-
ലവനിയിലാദിമമായൊരാത്മരൂപം
അവനവനാത്മസുഖത്തിനാചരിക്കു-
ന്നവയപരന്നു സുഖത്തിനായ് വരേണം. 24

ഒരുവനു നല്ലതുമന്യനല്ലലും ചേർ-
പ്പൊരുതൊഴിലാത്മവിരോധിയോർത്തിടേണം.
പരന്നു പരം പരിതാപമേകിടുന്നോ-
രരനിനരകാബ്ധിയിൽ വീണെരിഞ്ഞിടുന്നു. 25

അവയവമൊക്കെയമർത്തിയാണിയായ് നി-
ന്നവയവിയാവിയെയാവരിച്ചിടുന്നു;
അവനിവന്നെന്നതിനാലവൻ നിനയ്ക്കു-
ന്നവശതയാമവിവേകമൊന്നിനാലെ. 26

ഇരുളിലിരുന്നറിയുന്നതാകമാത്മാ-
വാണറിവതുതാനഥ നാമരൂപമായും
കരണമൊടിന്ദ്രിയകർത്തുകർമ്മമായും
വരുവതു കാൺക! മഹേന്ദ്രജാലമെല്ലാം. 27

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

അടിമുടിയറ്റുടിയൊട്ടു മൗലിയനും
സ്തംഭമറിയുന്നതു തുര്യബോധമാകും;
ജഡമറിവീലതു ചിന്ത ചെയ്തു ചൊല്ലു-
ന്നിടയിലിരുന്നറിവല്ലറിഞ്ഞിടേണം. 28

മനമലർ കൊയ്തു മഹേശപൂജ ചെയ്യും
മനുജനമറ്റൊരു വേല ചെയ്തിടേണ്ട;
വനമലർ കൊയ്തുമതല്ലയായ്ക്കിട് മായാ-
മനുവൃരുവിട്ടുമിരിക്കിൽ മായമാറ്റം. 29

ജഡമറിവീലറിവിന്നു ചിന്തയില്ലോ-
തിടുകയുമില്ലറിവില്ലെന്നറിഞ്ഞു സർവ്വം
വിടുകിലവൻ വിശദാന്തരംഗനായ് മേ-
ലുടലിലമർന്നുഴലുന്നതില്ല നൂനം. 30

അനുഭവമാദിയിലൊന്നിരിക്കിലില്ലാ-
തനമിതിയില്ലിതു മൂന്നമക്ഷിയാലേ
അനുഭവിയാതതുതൊണ്ടു ധർമ്മിയുണ്ടെ-
ന്നനമിതിയാലറിവീലറിഞ്ഞിടേണം 31

അറിവതു ധർമ്മിയെയല്ല, ധർമ്മമാമീ
യരുളിയ ധർമ്മിയദൃശ്യമാകയാലേ
ധര മുതലായവയൊന്നുമില്ല താങ്ങു-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഒന്നാരു വടിവാമറിവുള്ളതോർത്തിടേണം. 32

അറിവു നിജസ്ഥിതിയിങ്ങിരിക്കുന്നതായ്-
ധര മുതലായ വിഭൃതിയായി താനേ
മറിയുമവസ്ഥയിലേറി മാറിവട്ടും-
തിരിയുമലാതസമം തിരിഞ്ഞിടുന്നു. 33

അരനൊടിയാദിയരാളിയാർന്നിടും തേ-
രുരുളതിലേറിയുരുണ്ടിടുന്നു ലോകം;
അറിവിലനാദിയതായ് നടന്നിടും തൻ-
തിരുവിളയാടലിതെന്നറിഞ്ഞിടേണം. 34

ഒരു പതിനായിരമാദിതേയരൊന്നായ്
വരുവതുപോലെ വരും വിവേകവൃത്തി
അറിവിനെ മൂടുമനിത്യമായയാമീ-
യിരുളിനെയിർന്നെഴുമാദിസൂര്യനത്രേ. 35

അറിവിനു ശക്തിയനന്തമുണ്ടിതെല്ലാ-
മറ്റുതിയിടാം സമയന്യയെന്നിവണ്ണം
ഇരുപിരിവായിതിലന്യസാമ്യമാർന്നു-
ള്ളുരുവിലമർന്നു തെളിഞ്ഞുണർന്നിടേണം. 36

വിഷമതയാർന്നെഴുമന്യ വെന്നുകൊൾവാൻ

വിഷമമഖണ്ഡവിവേകശക്തിയെന്നേ; വിഷമയെ വെനതിനാൽ വിവേകമാകും വിഷയവിരോധിനിയോടണഞ്ഞിടേണം. 37

പലവിധമായറിയുന്നതന്യയൊന്നായ് വിലസുവതാം സമയെന്നു മേലിലോതും നിലയെയറിഞ്ഞു നിവർന്നു സാമ്യമേലും കലയിലലിഞ്ഞു കലർന്നിരുന്നിടേണം 38

അരുളിയ ശക്തികളെത്തുടർന്നു രണ്ടാം പിരിവിവയിൽ സമതൻവിശേഷമേകും; വിരതി വരാ വിഷമാവിശേഷമൊന്നി-ത്തരമിവ രണ്ടു തരത്തിലായിടുന്നു. 39

സമയിലുമന്യയിലും സദാപി വനി-ങ്ങമരുവതുണ്ടതതിൻ വിശേഷശക്തി അമിതയതാകിലുമാകെ രണ്ടിവറ്റിൻ-ദ്രമകലയാലഖിലം പ്രമേയമാകും. 40

‘ഇതു കട’ മെന്നതിലാദ്യമാ ‘മിതെ’ ന്ന-ള്ളതു വിഷമാ ‘കട’ മോ വിശേഷമാകും; മതി മുതലായ മഹേന്ദ്രജാലമുണ്ടാ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

വതിനിയുതാൻ കരുവെന്നു കണ്ടിടേണം. 41

‘ഇദമറി’ വെന്നതിലാദ്യമാ ‘മിതെ’ന്നു-
ള്ളതു സമ,തന്റെ വിശേഷമാണു ബോധം;
മതി മുതലായവയൊക്കെ മാറി മേൽ സദ്-
ഗതി വരുവാനിതിനെബ്ദജിച്ചിടേണം. 42

പ്രകൃതി പിടിച്ചു ചുഴറ്റിടും പ്രകാരം
സുകൃതികൾ പോലുമഹോ! ചുഴന്നിടുന്നു!
വികൃതി വിടുന്നതിനായി വേല ചെയ്വീ-
ലകൃതി ഫലാഗ്രഹമറ്ററിഞ്ഞിടേണം. 43

പലമതസാരവുമേകമെന്നു പാരാ-
തുലകിലൊരാനയിലന്യരെന്നപോലെ
പലവിധ യുക്തി പറഞ്ഞു പാമരന്മാ-
രലവതു കണ്ടലയാതമർന്നിടേണം. 44

ഒരു മതമന്യനു നിന്ദ്യമൊന്നിലോതും
കരുവപരന്റെ കണക്കിന്റനമാകും;
ധരയിലിതിന്റെ രഹസ്യമൊന്നുതാനെ-
ന്നറിവളവും ഭ്രമമെന്നറിഞ്ഞിടേണം. 45

പൊരുതു ജയിപ്പതസാദ്ധ്യമൊന്നിനോടൊ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഒന്നാരു മതവും പൊരുതലൊടുങ്ങുവില
പരമതവാദിയിതോർത്തിടാതെ പാഴേ
പൊരുതു പൊലിഞ്ഞിടുമെന്ന ബുദ്ധി വേണം. 46

ഒരു മതമാകുവതിന്നുരപ്പതെല്ലാ-
വരുമിതു വാദികളാരുമോർക്കുവില;
പരമതവാദമൊഴിഞ്ഞ പണ്ഡിതന്മാ-
രറിയുമിതിന്റെ രഹസ്യമിങ്ങുശേഷം. 47

തനുവിലമർന്ന ശരീരി, തന്റെ സത്താ-
തനുവിലതെന്റെതിതെന്റെതെന്നു സർവ്വം
തനുതയൊഴിഞ്ഞു ധരിച്ചിടുന്നു; സാക്ഷാ-
ലനുഭവശാലികളാമിതോർക്കിലാറും. 48

അഖിലരുമാത്മസുഖത്തിനായ് പ്രയത്നം
സകലവുമിങ്ങു സദാപി ചെയ്തിടുന്നു;
ജഗതിയിലിമ്മതമേകമെന്നു ചിന്തി-
ച്ചുപലമണയാതകതാരമർത്തിടേണം. 49

നിലമൊടു നീരതുപോലെ കാറ്റു തീയും
വെളിയുമഹംകൃതി വിദ്യയും മനസ്സും
അലകളുമാഴിയുമെന്നുവേണ്ടയെല്ലാ-
വുലകുമുയർന്നറിവായി മാറിടുന്നു 50

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

അറിവിലിരുന്നൊരഹന്തയാദ്യമുണ്ടായ്-
വരുമിതിനോടൊരിദന്ത വാമയായും
വരുമിവ രണ്ടുലപങ്ങൾപോലെ മായാ-
മരമഖിലം മറയെപ്പടർന്നിടുന്നു. 51

ധ്വനിമയമായ്ഗുഗനം ജ്വലിക്കുമന്നാ-
ളനയുമതിങ്കലശേഷദൃശ്യജാലം;
പുനരവിടെ ത്രിപുടിക്കു പൂർത്തി നല്ലം
സ്വനവുമടങ്ങുമിടം സ്വയം പ്രകാശം! 52

ഇതിലെഴുമാദിമശക്തിയിങ്ങു കാണ-
ന്നിതു സകലം പെരുമാദിബീജമാകും;
മതിയതിലാക്കി മറന്നിടാതെ മായാ-
മതിയറുവാൻ മനനം തുടർന്നിടേണം. 53

ഉണരുമവസ്ഥയുറക്കിലില്ലറക്കം
പുനരുണരുമ്പോഴുതും സ്ഫുരിക്കുവില;
അനുദിനമിങ്ങനെ രണ്ടുമാദിമായാ-
വനിതയിൽനിന്നു പുറന്നു മാറിടുന്നു. 54

നെടിയ കിനാവിയു നിദ്രപോലെ നിത്യം
കെടുമിതുപോലെ കിനാവുമിപ്രകാരം
കെടുമതി കാണുകയില്ല, കേവലത്തിൽ

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

പ്പെടുവതിനാലനിശം ഭ്രമിച്ചിടുന്നു. 55

കടലിലെഴും തിരപോലെ കായമോരോ-
ന്നടനടനേറിയയർന്നമർന്നിടുന്നു;
മുടിവിതിനെങ്ങിതു ഹന്ത! മൂലസംവിത്-
കടലിലജസ്രവുമുള്ള കർമ്മമത്രേ! 56

അലയറുമാഴിയിലുണ്ടനന്തമായാ-
കലയിതു കല്പയനാദികാര്യമാകും
സലിലരസാദി ശരീരമേന്തി നാനാ-
വുലകുരുവായുരുവായി നിന്നിടുന്നു. 57

നവനവമിന്നലെയിന്നു നാളെ മറ്റേ-
ദ്രിവസമിതിങ്ങനെ ചിന്ത ചെയ്തിടാതെ
അവിരതമെണ്ണിയളന്നിടുന്നതെല്ലാം
ഭ്രമമൊരു ഭേദവുമില്ലറിഞ്ഞിടേണം. 58

അറിവിനെ വിട്ടു മറന്നു മിഥ്യയെന്നെ-
പ്പിരിയുകിലില്ലറിയും, പ്രകാശമാത്രം;
അറിവറിയുന്നവനെന്നു രണ്ടുമോർത്താ-
ലൊരു പൊരുളാമതിലില്ല വാദമേതും. 59

അറിവിനെയും മമതയ്ക്കധീനമാക്കി-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

പുറയുമിതിൻ പരമാർത്ഥമോർത്തിടാതെ,
പറകിലുമ്പുരതത്വമെന്നപോലീ-
യറിവറിയുന്നവനന്യമാകവീല. 60

വെളിവിഷയം വിലസുന്നു വേറുവേറാ-
യളവിടുമിന്ദ്രിയമാർന്ന തന്റെ ധർമ്മം
ജളതയതിങ്ങ ദിഗംബരാദി നാമാ-
വലിയൊടുയർന്നറിവായി മാറിടുന്നു. 61

പരവശനായ്പ്പുരതത്വമെന്റൊന്നോർ-
ക്കരുതരുതെന്നു കമിപ്പതൊന്നിനാലേ
വരുമറിവേതു വരാ കമിപ്പതാലേ
പരമപദം പരിചിന്ത ചെയ്തിടേണം. 62

അറിവിലിരുന്നപരത്വമാർന്നിടാതീ-
യറിവിനെയിങ്ങറിയുന്നതെന്നിയേ താൻ
പരവശനായറിവില പണ്ഡിതൻ താനു-
പരമരഹസ്യമിതാരു പാർത്തിടുന്നു! 63

പ്രതിവിഷയം പ്രതിബന്ധമേറി മേവു-
ന്നിതിനെ നിജസൂതിയേ നിരാകരിങ്ങു;
അതിവിശദസൂതിയാലതീതവിദ്യാ-
നിധി തെളിയുന്നിതിനില്ല നീതിഹാനി. 64

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഒരു കുറി നാമറിയാത്തതൊന്നുമിങ്ങി-
ല്ലുരുമറവാലറിവീലുണർന്നിതെല്ലാം
അറിവവരില്ലതിരറ്റതാകയാലീ-
യരുമയെയാരറിയുന്നഹോ വിചിത്രം! 65

ഇര മുതലായവയെന്നുപ്രകാരം
വരുമിനിയും; വരവറ്റുനില്പതേകും;
അറിവതു നാമതു തന്നെ മറ്റുമെല്ലാ-
വരുമതുതൻ വടിവാർന്നു നിന്നിടുന്നു. 66

ഗണനയിൽനിന്നു കവിഞ്ഞതൊന്നു സാധാ-
രണമിവ രണ്ടുമൊഴിഞ്ഞൊരന്യരൂപം
നിനവിലുമില്ലതു നിദ്രയിങ്കലും മേ-
ലിനനഗരത്തിലുമെങ്ങുമില്ല നൂനം. 67

അരവവടാകൃതിപോലഹന്ത രണ്ടാ-
യറിവിലുമംഗിയാലും കടക്കയാലേ,
ഒരു കുറിയാര്യയിതിങ്ങനാര്യയാകു-
ന്നൊരുകുറിയെന്നുണരേണമുഹശാലി. 68

ശ്രുതിമുതലാം തുരഗം തൊടുത്തൊരാത്മ-
പ്രതിമയെഴും കരണപ്രവീണനാളും
രതിരഥമേറിയഹന്ത രമ്യരൂപം

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

പ്രതി പുറമേ പെരുമാറിടുന്നജന്ത്രം. 69

ഒരു രതിതന്നെയഹന്തയിന്ദ്രിയാന്തഃ
കരണകളേബരമൊന്നിതൊക്കെയായി
വിരിയുമിതിന്നു വിരാമമെങ്ങും, വേദാ-
മറിവവനെന്നറിവോളമോർത്തിടേണം 70

സവനമൊഴിഞ്ഞു സമത്വമാർന്നു നില്പി-
ലവനിയിലാരുമനാദി ലീലയത്രേ;
അവിരളമാകുമിതാകവേയറിഞ്ഞാ-
ലവനതിരറ്റ സുഖം ഭവിച്ചിടുന്നു. 71

ക്രിയയൊരു കൂറിതവിദ്യ; കേവലം ചി-
ന്തയി മറുകൂരിതു വിദ്യ; മായയാലേ
നിയതമിതിങ്ങനെ നിൽക്കിലും പിരിഞ്ഞ-
ദ്രവ്യപരഭാവന തുര്യമേകിടുന്നു 72

ഒരു പൊരുളിങ്കലനേകമുണ്ടനേകം
പൊരുളിലൊരർത്ഥവുമെന്ന ബുദ്ധിയാലേ
അറിവിലടങ്ങുമഭേദമായിതെല്ലാ-
വരുമറിവീലതിഗോപനീയമാകും. 73

പൊടിയൊരു ഭൂവിലസംഖ്യമപ്പൊടിക്കൾ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

പ്പെടുമൊരു ഭൂവിതിനില്ല ഭിന്നഭാവം;
 ജഡമമരുന്നതുപോലെ ചിത്തിലും ചി-
 ത്തുടലിലുമിങ്ങിതിനാലിതോർക്കിലേകം 74

പ്രകൃതി ജലം തനു ഘേനമാഴിയാത്മാ-
 വഹമഹമെന്നലയുന്നതൂർമ്മിജാലം
 അകമലരാർന്നറിവൊക്കെ മുത്തുതാൻ താൻ
 നകരുവതാമമൃതായതിങ്ങു നൃണം. 75

മണലളവറ്റു ചൊരിഞ്ഞ വാപിയിന്മേ-
 ലണിയണിയായല വീശിടുന്ന വണ്ണം
 അന്യതപരമ്പര വീശിയന്തരാത്മാ-
 വിനെയകമേ ബഹുരൂപമാക്കിടുന്നു. 76

പരമൊരു വിണ്ണു, പരന്ന ശക്തി കാറ്റാ-
 മറിവനലൻ, ജല, മക്ഷ, മിന്ദ്രിയാർത്ഥം
 ധരണി, യിതിങ്ങനെയഞ്ചു തത്വമായ് നി-
 ന്നരിയുമിതിന്റെ രഹസ്യമേകമാകും. 77

മരണവുമില്ല, പുറപ്പമില്ല വാഴ്വം
 നരസുരരാദിയുമില്ല നാമരൂപം,
 മരുവിലമർന്ന മരീചിനീരുപോൽ നിൽ-
 പൊരു പൊരുളാം പൊരുളല്ലിതോർത്തിടേണം 78

ജനിസമയം സ്ഥിതിയില്ല ജന്മിയന്യ-
ക്ഷണമതിലില്ലിതിരിപ്പതെപ്രകാരം?
ഹനനവുമിങ്ങനെ തന്നെയാകയാലേ
ജനനവുമില്ലിതു ചിത്പ്രഭാവമെല്ലാം 79

സ്ഥിതിഗതിപോലെ വിരോധിയായ സൃഷ്ടി-
സ്ഥിതിലയമെങ്ങൊരു ദിക്കിലൊത്തു വാഴും?
ഗതിയിവ മൂന്നിനമെങ്ങുമില്ലിതോർത്താൽ
ക്ഷിതി മുതലായവ ഗീര മാത്രമാകും 80

പ്രകൃതി പിരിഞ്ഞൊരു കൂറു ഭോക്തൃരൂപം
സകലവുമായ് വെളിയേ സമുല്പസിക്കും
ഇഹപരമാമൊരു കൂറിദന്തയാലേ
വികസിതമാമിതു ഭോഗ്യവിശ്വമാകും 81

അരണി കടഞ്ഞെഴുമഗ്നി പോലെയാരാ-
യ്വവരിലിരുന്നതിരറ്റൊഴും വിവേകം
പരമചിദംബരമാർന്ന ഭാനവായ് നി-
ന്നെരിയുമതിന്നിരയായിടുന്നു സർവ്വം 82

ഉടയുമിരിക്കുമുദിക്കുമൊന്നു മാറി-
ത്തുടരമിതിങ്ങുടലിൻ സ്വഭാവമാകും
മുടിയിലിരുന്നറിയുന്നു മൂന്നുമാത്മാ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

വിടരമൊന്നിതു നിർവ്വീകാരമാകും 83

അറിവതിനാലവനീവീകാരമുണ്ടെ-
 ന്നരുള്മിതോർക്കിലസത്യമുള്ളതുർവ്വീ;
 നിരവധിയായ് നിലയറ്റു നിൽപ്പതെല്ലാ-
 മറിവിലെഴും പ്രകൃതിസ്വരൂപമാകും 84

നിഴലൊരു ബിംബമപേക്ഷിയാതെ നില്പി-
 ലെഴുമുലകെങ്ങുമബിംബമാകയാലേ
 നിഴലുമതല്ലിതു നേരുമല്ല വിദ്യാ-
 നെഴുതിയിടും ഫണിപോലെ കാണമെല്ലാം. 85

തന്നു മുതലായതു സർവ്വമൊന്നിലൊന്നി-
 ല്ലന്യതവുമായതിനാലെയന്യഭാഗം
 അനുദിനമസ്തമിയാതിരിക്കയാലേ
 പുനരൂതരൂപവുമായ്പ്പൊലിഞ്ഞിടുന്നു. 86

തനിയെയിതൊക്കെയുമുണ്ടു തമ്മിലോരോ-
 റിനമിതരങ്ങളിലില്ലയിപ്രകാരം
 തന്നു, മുതലായതു സത്തുമല്ല, യോർത്താ-
 ലന്യതവുമല്ലതവാച്യമായിടുന്നു. 87

സകലവുമുള്ളതുതന്നെ തത്വചിന്താ-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഗ്രഹനീതു സർവ്വവുമേകമായ് ഗ്രഹിക്കും;
അകമുഖമായറിയായ്ക്കിൽ മായയാം വൻ-
പക പലതും ഭ്രമമേകിടുന്നു പാരം. 88

അറിവിലിരുന്നസദസ്സിയെന്നസംഖ്യം
പൊരിയിളകിബ്ബുവനം സ്റ്റരിക്കയാലേ
അറിവിനെ വിട്ടൊരു വസ്തുവന്യമില്ലെ-
ന്നറിയണമീയറിവൈകരൂപ്യമേകം. 89

അന്യതമൊരസ്സീതയേ മറയ്ക്കുകില്ലെ-
ന്നനുഭവമുണ്ടു സദസ്സിയെന്നിവണ്ണം
അനുപദമസ്സീതയാലിതാവൃതം സദ്-
ഘനമതിനാലേ കളേബരാദികാര്യം 90

പ്രിയവിഷയം പ്രതിചെയ്തിടും പ്രയത്നം
നിയതവുമങ്ങനെ തന്നെ നിൽക്കയാലേ
പ്രിയമജമവ്യയമപ്രമേയമേകാൻ
ദ്വയമിതുതാൻ സുഖമാർന്നു നിന്നിടുന്നു 91

വ്യയമണയാതെ വെളിക്കു വേല ചെയ്യും
നിയമമിരിപ്പതു കൊണ്ടു നിത്യമാകും
പ്രിയമകമേ പിരിയാതെയുണ്ടിതിന്നീ
ക്രിയയൊരു കേവലബാഹ്യലിംഗമാകും 92

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ചലമുടലറ്റ തനിക്കു തന്റെയാത്മാ-
വിലുമധികം പ്രിയവസ്തുവില്ലയന്യം;
വിലസിടുമാത്മഗതപ്രിയം വിടാതീ
നിലയിലിരിപ്പതുകൊണ്ടു നിത്യമാത്മാ. 93

ഉലകുമുള്ളതുമായ്ക്കലർന്നു നിൽക്കും
നില വലുതായൊരു നീതികേടിതത്രേ
അറുതിയിടാനരുതാതവാങ്മനോഗോ-
ചരമിതിലെങ്ങു ചരിച്ചിടും പ്രമാണം. 94

വിപുലതയാർന്ന വിനോദവിദ്യ മായാ-
വ്യവഹിതയായ് വിലസുന്ന വിശ്വവീര്യം
ഇവളിവളിങ്ങവതീർണ്ണയായിടും, ത-
ന്നവയവമണ്ഡകടാഹകോടിയാകും. 95

അണവുമഖണ്ഡവുമസ്തി നാസ്തിയെന്നി-
ങ്ങനെ വിലസുന്നിരുഭാഗമായി രണ്ടും;
അണയുമനന്തരമസ്തി നാസ്തിയെന്നി-
യനുഭവവും നിലയറ്റു നിന്നുപോകും. 96

അണവറിവിൻ മഹിമാവിലങ്ഗമില്ലാ-
തണയുമഖണ്ഡവുമന്നു പൂർണ്ണമാകും;
അനുഭവിയാതറിവീലഖണ്ഡമാം ചിദ്-

ശ്രീ നാരായണഗുരുവിന്റെ സമ്പൂർണ്ണകൃതികൾ

ഘനമിതു മൌനഘനാമൃതാബ്ധിയാകും. 97

ഇതുവരെ നാമൊരു വസ്തുവിങ്ങറിഞ്ഞീ-
ലതിസുഖമെന്നനിശം കഥിക്കയാലേ
മതി മുതലായവ മാറിയാലുമാത്മാ-
സ്വതയറിയാതറിവെന്നു ചൊല്ലിടേണം. 98

അറിവഹമെന്നതുണ്ടുമേകമാമാ-
വരണമൊഴിഞ്ഞവനന്യനുണ്ടു വാദം,
അറിവിനെ വിട്ടുഹമന്യമാകുമെന്നാ-
ലറിവിനെയിങ്ങറിയാനമാരുമില്ല. 99

അതുമിതുമല്ല സദർത്ഥമല്ലഹം സ-
ച്ചിദമൃതമെന്നു തെളിഞ്ഞു ധീരനായി
സദസദിതി പ്രതിപത്തിയറ്റു സത്തോ-
മിതിമുദുവായ് മുദുവായമർന്നിടേണം! 100